

UNITARIUS-ERTESEITO

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkeszi hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 10 000 kor.
Egyes szám ára 1000 korona.

Torda : 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony : 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Mozaik.

„Mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak. . . Ideje van a kövek elhányásának és ideje a kövek egybegyűjtésének”. Préd. III. 1—5.

Hej, famulus, hozd elő azokat az apró kockaköveket! Rakjuk ismét össze szépen, egyiket a másik mellé, mint a gyermek szokta nagy komolyan, játékában egészen elmerülve. Vigyázz, jól vigyázz, hogy minden szín együtt legyen. A fehér és a fekete, a piros meg a zöld, a kék és az arany, a sárga meg a szürke, a bíbor és a smaragd, a vérvörös meg az ólom, a rózsaszín és a gyászvirág: a szívárványnak minden színei. . . Tegyük belé egy szép kis kosárba, mindeniket oda, ahová éppen illik. Így ni! Azután takarjuk le a kosarat egy lenge fátyollal. És hunyjuk le a szemünket, mielőtt reátekintenénk, mint aki a múltban keresgél valamit, ami úgy belenyult az ő életébe, mint az isteni Gondviselés teremtő keze, amely virágot fakaszt a lombtalan faágon is.

Egy . . . kettő . . . három. . . No, most szabad a vásár. Ide nézz! A fehér fátyolon keresztül mint izzanak ezek az apró kockakövek! Nézd csak, még a fekete is világít, még a szürke is lüdükköl, még a gyászvirág is nevet. Hát még a többiek! Versenyre kelnek egyik a mással, mint az erdei fák lombkoronáján az éneklő madarak: amelyiknek legkopottabb a köntöse, az énekel a legszebben. Ezek a színek is — a fátyolon keresztül — csodás harmoniába olvadnak egybe. Hallod a zenét? — A kövek beszélnek. Az apró, színes kockakövek a maguk nyelvén gyönyörű dallamot duruzsolnak. . . Hallod? Hallod? Ez az élet balladája, amelyet mindenki hall, de ezer közül egy ha érti meg. Pedig mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak. . . Ideje van a kövek elhányásának és ideje van a kövek egybegyűjtésének.

Életünk apró eseményei ezek a színes kockakövek. Bánatos órák, örömteli percek; merengő tavaszi égbolt, amelyről szeliden mosolyog alá a fényes napsugár és sűrű setét éjszaka, amelynek még csillaga sincsen Zöld csütörtök, fekete péntek, fehér szombat, piros vasárnap, arany hétfő, kék kedd és szürke szereda. . . Ugy simulnak egymás mellé, mint egy kotlóaljnak tipegő csibéi, akik egy-egy pillanatra ugyan oda hagyják az anyai védőszárnyak melengető árnyékát s morzsákat szedegetnek a földnek terített asztaláról, de az időnek sötét szárnyuhogása, mintegy adott jelre, megint csak visszatereli őket a szülőanya kebelére. . . Mert „mindennek rendelt ideje van és ideje van az ég alatt minden akaratnak. . .”

Hej, famulus, vidd vissza ezeket az apró kockaköveket! De mégse! Hadd gyönyörködjem bennök még egy darabig! Vagy, ha untat téged a dolog, jer, rázzuk meg a kosarat, rázzuk meg azt, mintha mi magunk volnánk a sors keze. És hunyjuk le ismét a szemünket, mielőtt reátekintenénk, mint aki a jövőben keresgél valamit, ami úgy belenyul az ő életébe, mint az isteni Gondviselés teremtő keze, amely virágot fakaszt a lombtalan faágon is. . . Elég! No, most szabad a vásár. Ide nézz! Szakítsd szét a fátyolt. És imádkozzál! Ime! Ugyanaz a kép, ami saját lelkedben él: gond boruja, lét viharja, vérvörös könnyek zápora után kisüt a nap s fejed fölött az égen ott ragyog a békesség diadalive. . . .

Szerkesztő.

„A kertész” — LXXII.

(Rabindranath Tagore)

Éjt napot egybetéve addig dolgozám, amíg felépült végre az én templomom. Falait óriási terméskövekből úgy raktam egyre másra szorosán. Egyetlen ajtó, ablak nem volt rajt' sehol.

A világtól irtózva, minden egyébről elfelejtkezve, állandóan csak az oltárképen csüngött rajongó tekintetem.

Odabent örök éjszaka, amit illatos olajlámpák fénye enyhített.

A áldozati füst sűrű gomolygásában szívem egészen elfogódott, elmerült.

Ébren álmodozva, szeszélyes vonalakkal jantasztikus alakokat véstem a falba, szárnyas lovakat, emberarcu virágokat, kígyótestű nőket.

Sehol egy nyílás, ahol beszűrődött volna a kis madárkák éneke, a lombok suttogása, vagy a szorgos falu zsidongó zaja.

Az egyetlen dal, amelynek visszhangja ott zúgott a dóm szent homályán, az én zsoltári énekem vala.

Elmém olyan éles és olyan nyugodt lön, mint egy lángnyelv, míg érzékeim az elragadtatás mámorától bágyadoztak.

Telt-múlt az idő s észre sem vevém; míg egyszer csak a templomba nagyhirtelen belecsapott az ég villáma s szívemet is metsző fájdalom járta át.

A lámpa pislákolva hamvadott; a faliképek, mint láncravert álmok, értelmetlenül bámultak a napvilágba, szerettek volna elbujni a föld alá.

Én pedig csak néztem, egyre néztem az oltárképet. Óh, mint mosolygott! Óh, mint éledett, amint megérinté az élő Istennek édes lehellete... Az éjszaka, amelyet örökre be akartam börtönözni, szárnyát kibontva, elrepült.

P. b.

Emlékezzünk és reméljünk . . .

Percelné Kozma Flóra megnyitó beszéde a D. F. Egyesület vallásos estélyén április 27.-én a budapesti unitárius templomban.

Mélyen tisztelt Hallgatóság!

Ahányszor ide sereglünk e kis templom megszentelt falai közé, hogy Dávid Ferenc Együletünk felolvasó üléseit megünnepeljük, mindenkor az emlékezésnek szánunk egy-egy délutánt, minthogy minden intézmény, minden egyesület, sőt minden egyes lélek nagyrésztben emlékezésből él, táplálkozik s gyűjti az új erőt a további munkához. Hazánk egyik nagy gondolkodója azt monja egyik elmélkedésében: Mondd meg nekem, mire emlékezel vissza — és én megmondom: ki vagy!

Ami Dávid Ferenc együletünk abban a szerencsés helyzetben van, hogy bár a világ szerint szegénynek — most különösen kétszeresen szegénynek — mondható, de emlékekben annál nagyobb gazdagságot tud felmutatni! És mi nem

csak ősi magyar egyházunk s Erdélyben gyökerező együletünk desóséges multjával, történetével s eszmemenetével foglalkozunk, hanem minden nemzet, sőt világrész igazságkereső, evangélium-szerű, krisztusi magaslaton álló gondolatáról meleg hálával emlékezünk.

„s így nyugodt lelkiismerettel elmondhatjuk, hogy a mi emlékezéseink mindig jézusi szeretettel, jézusi látókörral és türelemmel mentek végbe, tehát mindig felemelők és lelkesítők voltak.

De csodálatosképen ezen örömteljes megemlékezésekbe mindenkor belevegyült, beleolvadt egy-egy borongó hangulat, mélabús akkord, mintha csak az egyházunk multjából kiemelkedő tragédiák örök — szenvedésünk szimbolumi — vetették volna több százados árnyékukat örömteljes felbuzdulásainkra. És folyton súlyosodva körülöttünk országunk s vele együtt vallásunk sorsa, lassanként kialakult egyházunk s együletünk lelkében az öröm és bánat krisztusi harmóniája. S mialatt ajkunk ma is örömmizenetet hirdet — szorongva érezzük, hogy szomorú a lelkünk mindhalálig...

Mert nem csalt titkos előérzetünk! Országunk megcsönkítésével, Erdély elvesztésével szinte bevégeztnek látszik a magyar unitarizmus és a Dávid Ferenc Egyület tragédiája, mi pedig elszakadva egyházunk otthonától, testvéregyesületeinktől, Déva városától, forrón szeretelt püspökünktől, sok szép erdélyi templomunktól, most már csakugyan emlékeinknek élhetünk!

Ma tehát kétszeresen emlékezünk és imádkozunk, mert minden értékes, mélyebb gondolatú emlékezés szükségyszerűen imádságba olvad át. Ekkor pedig már nemcsak mi elmélkedünk és emlékezünk, hanem lelkünkben megszólal az Isten hangja is, hogy esetleges örömeinket megszentelje, megkétszerezze, fájdalmainkra és kétségeinkre pedig vigasztató feleletet, biztatást és megnyugvást nyújtson. Ezét nem merülhet legfájdalmasabb emlékezésünk sem a materializmus kishitűségébe soha!

Most is lehangoltságunk közepette megcsendül lelkünkben a reménység szózata és érezzük, halljuk Isten feleletét, hogy nem azért plántálta országunkba a protestantizmus és unitarizmus eszméjét, ezt a *jövendő korszakokra is kiható*, felvilágosodottan vallásos kultur-gondolatot, hogy ilyen tragikus legyen nálunk a végzete, mert — amint már nagyon gyakran említettem — minden intézmény, minden gondolat elpusztulhat, csak amihez a *jövőnek* van joga, amire a *jövő nemzedékeknek* van szüksége, az meg nem semmisülhet soha!

És ha az Isten jónak látta ezt a reformáció hozta jövő vallását így összeforrasztani a magyarság sorsával, érdekeivel, szabadságával, sőt *magasabb, eszményesebb fogalmával*, úgy az isteni következetességnél fogva már maga ez a tényállás is biztosít bennünket magyar hazánk feltámadásáról és további folyton tökéletesülő életéről.

Hogy ismét Magyarország egyik nagy gondolkodóját idézzem: „új jelentést kap majd ez a

szó, hogy magyar s ez a jelentés nem csak politikai lesz, hanem szellemi és erkölcsi értékjelző. Magyarának lenni majd annyit jelent mint különbnek lenni és küldetéssel birni. Magyar az, aki többet szenved, többet dolgozik, többet imádkozik . . .“

Mélyen tisztelt Hallgatóság! A több és mélysegebb szenvedést mi unitáriusok már ős idők-től fogva ismerjük és ime ma is bizonyosságot teszünk róla! Igyekezzünk tehát mi egyleti tagok is ebben az arányban és mélységben tovább dolgozni és tovább imádkozni!

Mert ezt a magyarságot kell nekünk is felvilágosított keresztény működésünkkel, emlékezéseinkkel továbbra is elősegítenünk s a feltámasztás nagy munkájában Isten munkatársaiává szegődnünk.

Ezekkel a gondolatokkal érzelmekkel köszöntöm illusztris vendégeinket, főtisztelendő Foote professzor urat, az Amerikai Unitárius Társulat képviselőjét, valamint a Magyar Protestáns Nők Országos Szövetségének tagjait, összes munkatársainkat, vendégeinket, művészeinket s ezzel a mai felolvasó ülést megnyitom

Tagore bölcselete.

{A budapesti Dávid Ferenc Egylet vallásos estélyén, 1924 április 27-én az unitárius templomban, felolvasta
Józan Miklós.

Mintegy másfél esztendővel ezelőtt véletlenül egy érdekes könyvecske került a kezembe. Címe: „*Flüstern der Seele*.“ Magyarul: „Amit a lélek mond.“ Előbb csak időtöltésből olvastam belőle innen-onnan egyes részleteket. Később már annyira magával ragadott az írás szelleme, az egészen átömlő komoly, de derűs világnézet, hogy mindennapi olvasmányom lett. Ugyszólván: az én második bibiám, amelynek képeiben és hasonlataiban s igazságának meggyőző erejében nemcsak gyönyörködni tudok, hanem úgy tekintem azt, mint egy modern kijelentést, amelynek sugallatát követve, végtelen haladás pályája nyílik meg előttem Ezt a modern kijelentést is Keletnek köszönhetjük. India sejtelmes világában csendül fel a szózat, amely — ha 'más szavakkal is — ugyanazt mondja, amit a mi Urunk és Mesterünk, a Jézus Krisztus: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!“

És a próféta, aki ősi szent hagyományokra támaszkodva, de a modern élet bonyolult küzdelmeit is figyelemmel kísérve, szavaiban és tetteiben, irataiban és törekvéseiben, férfias magatartásában és lelkesült contemplációban hozza ezt az új kijelentést, mint isteni ajándékot nemcsak a hindu nemzetnek, hanem a Nyugat vénhedt bölcséinek is, — ki lenne más, mint Rabindranath Tagore? Nekünk, unitáriusoknak annyival kedvesebb és rokonszenvesebb, ha tudjuk, hogy a reformált hindu egyháznak, a Brahmo-Somaj-nak, egyik vezére, aki a mi angol és amerikai unitárius testvéreinkkel élénk szellemi összeköttetésben áll.

Hatvanhárom éves kora mellett is szüntelenül dolgozik. A munka valóságos életeleme. Ebben óhajtja mintegy megvalósítani önmagát, kifejezésre juttatni mindazt, amit ő vele az örök Alkotó tervezett. Szép és nemes gondolatai a költészet varázsszavával hatnak az olvasóra. Egyéni hite és meggyőződése széttöri a megszokás korlátait s oda emeli őt, ahol az apostoli példaszó szerint „szinről-szinre“ láthatja a Világ lelkét, az ő Istenét. A földön jár, annak porát tiporja, annak a virágait élvezzi, annak kincseit gyűjtögeti a maga tárházában, annak viharaiiban próbálja ki erőinek legjavát; de lelkét fenséges nyugalom tölti be, amint elmereng a csillagos égnék távlatában s az évszakok egyre váltakozó színei és gyümölcsei, az órák és a percek, a nap kelte és a naplemente mind-mind foglalkoztatják az ő gazdag képzeletvilágát. Ezek nélkül üres volna számára a lét. Ezek nélkül ugyszólván eszmélni se tudna. Pedig ő eszmélni akar. Ki akar emelkedni önmagából, az önző érdekszálak fojtogató kötelékeiből, mert az ő ideálja; a szabadság. Értzi a lelkében, hogy szárnyai vannak, tehát röpködni akar; de rendet akar tartani, mert ismeri a szabadság ama tökéletes törvényét, amikor az ember Ura önmagának.

Nem könnyű szerrel jutott hozzá a felismerésnek ahhoz a mértékéhez, amely őt a ma élő nemzedék tanácsadójává tette. Sokat olvasott; rendszeresen és sokat tervezgetett; barátaival és testvéreivel s boldog emlékezetű atyjával kicserélte gondolatait. Világjáró utazásaiból, mint a méh a mezőről, gazdagon megrakodva tért vissza szülőtte földre. S innen eredt az a szent elhatározása is, hogy népét a tudomány fegyverével, a jellem hatalmával fogja felszabadítani és nagygyá tenni. Ezért irt és szónokolt, ezért agitált és magvas kritikáival népének irodalmi színvonalát emelni igyekezett. A zene bűbajos erejét is szolgálatába állította ennek a magasztos eszmének, s dalai, amiket széltében-hosszában énekelnek a zengzetes bengáli nyelven, nemcsak az ő népszerűségét emelték, hanem egyuttal hozzájárultak a nemzeti érzés, a hazafias gondolat ápolásához. Mert szép dolog a „felismerés“, még szebb, ha valaki azt, mint Rabindranath Tagore, át is éli, szívvel lélekkel magáévá teszi, de mindez csak úgy ér valamit, hogyha átvisszük azt a gyakorlati életbe. S így azután reánk nézve a *Szádhaná* (egy könyvének a címe) csakugyan „tökéletes élet“ leendő.

Tökéletes élet: amikor t. i. a világmindenség s annak alkotó részei között, az Isten és az emberlélek között nincsenek korlátok. Mintha csak Jézus gondolatát követnők: „Az Istennek országa tibennetek vagyon.“ Mintha csak Pál apostol intelmét hallanók: Akik az Urnak lelke által vezéreltetnek, azok Istennek fiai.“ Általában véve Tagore bölcselétének egész alapgondolata az evangéliummal sok rokonvonást árul el; különösen a János evangéliuma önként kínálkozik ilyen összehasonlításokra, amikor a világosság és a sötétség örök harcát példázza. Itt sincs más út és mód a *felszabadulásra*, csak ha elhagyjuk a sötét-

ségnek cselekedeteit: a dőlőfőt, a kéjelgést, a tudatlanságot és a gonosz gondolatokat, amelyeket menthet ugyan itt-ott az emberi gyarlóság, de nem tehet sohasem kívánatosná, hogy abban továbbra is megmaradjunk, mert akkor önként kovácsoljuk a láncot a kezünkre-lábunkra s magunk emeljük a börtönfalakat magunk körül, ahonnan azután hiába sóvárognánk, hiába epekednénk az áldott napsugár után. Ezeket önmagunkban le kell győznünk meg kell semmisítenünk, hogy ezeknek a nyomában megillető helyét elfoglalhassa a saját lelki világunkban és az emberi társadalomban, a haza és a nemzet életében a megbocsátás, a szeretet, a könyörület, az igazság.

Ez hát az igazi értelme a Nirvanának, amely a köztudatba úgy ment át, mint a nihilizmus réme, holott csak olyan szent dolog az, mint a keresztény katharizis, vagyis megtisztulás, amikor a helyes felismerés (*Vidja*) trónjára segíti a szép, jó és igaz örök eszményeit, amikor levetkőzzük az ó-embert, hogy felöltözhessük az új embert. Így jutunk a „valótlanság világából a valóságba, a sötétségből a fénybe, a halálból a halhatatlanságba.“ Isten kijelenti magát a saját lelkünkben. Itt a véges és a végtelen találkoznak egymással. Ez a felsőbb rendű lét mondhatatlan örömmel a forrása, amikor az új teremtés belép a maga jogaiba s ahelyett, hogy képzelt dicsőségében csupa hiúságból kénye-kedve szerint csapongana, formát alkot, törvényt hoz, korlátot szab önmagának, miután ez a jól felfogott függetlenség és önállóság ismertető jele. A teremtmény örvend az ő Urának és a Teremtő öröme az ő teremtményének. Az „Énekek éneke“ szerint: keresem azt, akit az én lelkem szeret. Keresem és megtaláltam. Nincs is azután ehhez fogható boldogság. Ez már a halhatatlanság üdve, amelyben a szeretet megdicsőíti önmagát. Ikerestvérek rózsalánca ez. Örök frigy, amely azért olyan tartós, miután önkényt köttetett.

Ezen az úton járva nyilvánvaló, hogy ennek a szent együttlétnek, ennek a lelki harmóniának szép és hasznos tetteiben, az önzetlenség és a szeretet munkáiban kell megnyilvánulnia, mert amint az apostol mondja: „a hit jó cselekedetek nélkül megholt állat.“ A tétlen szemlélődéssel, a kegyes várakozással nem sokra megyünk. Benső szükség parancsolja, hogy dolgozzunk, hogy teljesítsük kötelességünket, hogy munkálkodjunk, amíg nappal van“... Az Upanishad szavai szerint: „Bármily munkát is végzel, szenteljed azt Brahmának“ — Jézus szerint: „Az én Atyám mindez ideig munkálkodik, én is munkálkodom.“ Ilyen egyetértő, önzetlen munka és odaadó oltári áldozat vivja ki a lélek számára az igazi szabadságot, a tökéletesedésnek óhajtván várt uralmát, vagyis más szóval: Istennek országát itt a földön, a mi időnkben, minden jóra való, becsületes ember szívében-lelkében.

India ősi szelleme ilyen emelkedett formában nyilatkozik meg a szemünk láttára. Ez az ősi szellem meg van örökítve a szent iratokban. De az még nem elég. Kinek-kinek egyéni életé-

ben kell ezeket kidomborítania, hogy az többé ne holt betű, hanem elevenítő lélek legyen... Pál apostol szerint: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus.“

Átszellemült, mélységes lelki élete mellett, Tagore a rajongásig szereti a külvilágot, a természetet, amelynek kebelén a rengeteg őserdők szent magányában éltek a civilizáció kezdetén az ő elődei. Othonuk, iskolájuk ott volt a szabad ég alatt. Erre a mintára alapította ő is erdei iskoláját (*Santiniketan*), hogy az új nemzedéket visszavezesse az ősi nyomokra, s neveljen ott testben-lélekkben ép, hű és hasznos polgárokat a hazának és az emberiségnek, mert ő ezt a két gondolatkört soha el nem választja egymástól. Mint ahogy a természet és az ember is az ő gondolatában nem két külön világ. „Mind a kettő egy központi igazság megnyilatkozása. A kettő egymással örök harmóniában él. Meg se értenék egymást, ha nem volnának szellemi kötelekkel egymásra utalva. Hiszen csak az a miénk igazán, amit lelki rokonság kapcsán tettünk magunkévá. Még gondolkodni is csak úgy tudunk, hogyha mindent szorgosan egybevetünk s ami eddig némaságra volt kárhoytatva az anyagban, beszédessé lesz a mi ajkunkon. Akaratunk akkor győzedelmes, ha harmóniában működik a nagy Egésszel s a mindenség örök céljával nem jó soha összeütközésbe.“

India lelkét tehát jobban, mint az ő utmutatása mellett, az ő egyéni kommentárjával kísérve, meg se ismerhetnők. El nem titkolható önérettel mondja: „Mi sohasem tagadjuk meg a természetet; az örök teremtés a mi szemünk előtt egy Egység jegyében folyik szakadatlanul. Ezt valósítjuk meg lelki életünkben is, amikor érzéseink és cselekedeteink között természetes összhang uralkodik.“ A teremtő maga is mindeneket egy nagy Egységbe (*Unitas*) foglal; s ebben nincs semmi önkényes eljárás, semmi durva megszakítás, ami a dolgok rendjében feltétlenül zűrzavart idézne elő. Ugyanezt halljuk az Újtestamentumban: hogy „az Isten legyen mindenekben minden. Mi is ő benne vagyunk, élünk és mozgunk.“

A természeti világban és az embervilágban — Tagore nyomán haladva — nincs kiemelkedőbb és fontosabb valami, mint az Egyéniség, azaz a léleknek az a benső tartalma, amely minden életnek végcélja és összege. Ez a kis világ magában foglalja a nagy világot is, sőt arra egyenesen átalakító hatással van. Ennek a benső világnak tehát harmónikusnak, szépnek, erősnek és ellentállónak kell lennie mindazokkal a támadásokkal szemben, amelyek akár a külső világból kiindulva ostromolják, akár azokkal a bomlasztó törekvésekkel szemben, melyek belülről — az emberi önzésből kifolyólag megrontására törnek; mert úgy látszik, hogy itt is elmondható: „Akaratom van a jóra, de hogy azt elvégezzem, nem tehetem“. Első sorban tehát önmagunkat kell megismernünk. Ez a kulcs annak, hogy másokat és mindent és Istent magát is megismerhessük. Ez a megismerés pedig nem esetleges, nem külső járulék hanem hosszas és

kitartó lelki gyakorlat eredménye. Nemzedékek áhítatának és szeretetének mosolygó gyümölcse, amely amily szép és egészséges kívülről, éppen olyan ragyogó és izes belülről s magával hozza egyuttal azt a tökéletes békességet, amely életünknek legfőbb java és értéke. Az igazi Bölcsék (Rishi) teljes harmóniában élnek a világ lelkével és önmagukkal, megszabadultak önző vágyaiktól, egybeolvadtak a mindenség életével. Ez a végcélja az egész emberiségnek, hogyha igazában meg akarja valósítani önmagát, s úgy állani a teremtett világgal és annak Istenével szemben, mint óriás Egyéniség, amelynek kebelében elhamvadtak a pusztító szenvedélyek, megszűntek háborogni a szennyes hullámok, önként letette szeges korbácsát a zsarnoki önkény s átvette a királyi pálcát az egyedül uralkodó tiszta szeretet, amely a szerető rajongásával élvezi a kivivott szabadságot, a mocsoktalan tökéletességet. Ez a teljes megértés. A hánytalan felismerés. A korlátlan felszabadulás.

Ezzel szemben, a világban és a dolgok menetében rejlő rossz, sőt még a halál is csak esetleges tényezők, amelyekkel ugyan számolnunk kell, de azok bennünket utunkban a végtelen tökéletesedés felé meg nem akadályozhatnak. A rossz ott van mindenütt a jó nyomában, mint a fény mellett az árnyék, csak azért, hogy a jót és annak örök értékét, a győzelemre való elhivatottságát annál inkább kiemelje. Ott van, mint ugyanazon barázdában a tiszta buza mellett a konkoly, amelyet a mennyei gazda megtűr az aratásig, de akkor érdeme szerint bánik el vele; mert aki a törvényt hozza, az bűnpártoló nem lehet. Nincs okunk kétkedni az örök Bíró igazságosságában, atyai szeretetében, amelynél fogva még a rosszat is, a fájdalmat, a kísértést, a veszteséget és a szenvedést is javunkra fordítja. A rossz csak negativum ebben a világban: a lázadás ösztöne, tagadás szelleme, amely folytatja ugyan a maga kis játékaik ideig-óráig, de az események mindent magával ragadó sodra elől, amelyet egy fensőbb akarat intéz, kitérni kénytelen s önmagát megalázva ismeri be, hogy a rossz csak tövis a testben, amelytől minket is, mint Pál apostolt, csak ez a szózat menthet meg: „Elég neked az én kegyelmem!” — Ez az égi szózat, ez a benső sugallat hozza létre az oly kívánatos egységet a mi lelkünkben, azt az egységet, amely a természet világában is mindenütt és minden fokon törvényszerűséget és engedelmisséget követel.

Ez előtt önként meghajolva, elismerjük, hogy sok-sok tünetény, sok-sok tényező van ezen a világon, de az igazság egy és ugyanaz. Ezt kell fölfedeznünk a dolgok mögött s akkor a maga kiterjedtségében és örök világosságában megnyílik előttünk az egész látóhatár és mi ott állunk mezítelenül és magunkból minden világi hiuságot kiürítve, a Végtelennek szentséges színe előtt. „Ismerd meg a saját lelkedet” — mondja az Upanishad s akkor az egységnek ezt a magasabb vezérelvét minden emberben feltalálod, a gyenge gyermekben és a serdülő ifjuban, is akiket

ehhez képest fogsz megbecsülni s bennük a jövő képet szemlélve hozzájuk lehajolni, őket szeretettel átkarolni. Csakhogy amíg ez az emelkedett szempont a maga gyönyörűségével, üdőségének tavaszi illatával megjutalmazna bennünket, sok mindenféle próbán kell átvergődnünk, sok előítéletet kell leküzdenünk. Ugy vagyunk vele, mint a gyermek, amikor ösztönös vágyaitól hajtva, kezdi tanulni az ABC betűit. Ezek a betűk egyenként nem valami nagy élvezetet nyújtanak, mert nem látja az összefüggést, nem tudja, hogy mire való az egész mesterkedés. Unalmas robot, fárasztó mulatság ez neki. De amikor szavakat és mondatokat képez belőlük s a sok értelmetlen hangból kibontakozik egy szép mese, egy gyönyörű idea, egy fenséges költemény, egy isteni dallam: ez már azután igazi lelki öröm. Megnyugtató, csöndes harmónia.

Am az ismeret maga (intellektualizmus) még mindig csak a részleges eredmény; a tökéletes megismerést — Tagore iskolájában — csak a szeretet nyújtja a mi számunkra. Ez a legnagyobb áldás emberi életünkben. Általa kiemelkedünk saját magunkból és egyesülünk az Örökkévalóval. Akit szeretünk, abban találjuk fel voltaképpen a saját lelkünket a legtisztább alakban, a legszentebb értelemben. Mintha ez az egész új evangélium csak a János apostol közönséges levelének visszhangja volna: „Az Isten szeretet és aki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten is ő benne.” Vagy a korinthusi levél mottója: „Ha szeretet nincsen én bennem, semmi vagyok.”

Életünk ebben az irányban tulajdonképpen nem más, mint egy örökös keresés. Keressük önmagunkat, a saját lelkünket s addig nincs nyugalalmunk, amíg azt meg nem találtuk. És ha egyszer igaz valóságában sikerült megismernünk saját magunkat, akkor ezen az uton, a saját lelkünkön keresztül, a megvilágosodás teremtő percében megismerjük magát az Istent, az örök Alkotót is, mert „a mi Istenünk világosság és ő benne semmi sötétség nincsen.” Csak addig van távol tőlünk, amíg vágyainknak és kívánságainknak hódolunk: de a tudásban, szeretetben és akaratban egységre törekvő lélek előtt kijelenti önmagát, s mint irgalmas szívű, megbocsátó Atya, eltörli minden bűnünket s úgy vonul be az ő szentélyébe, mint egy vendég, akit az első hely illet meg tiszteletünkben és csodálatunkban, szeretetünkben és gyermeki ragaszkodásunkban. A Végtelen a végesben is mindig önmagának a megvalósítására törekszik.

És az Istenben gyökerező tudatos és szeretetteljes lélek az ő legszebb ajándéka; nagyobb, mint bármi kincs, amit mohó étvágygal felhalmozni igyekezünk. Nagyobb, mint a vitézi tettek, amiket végrehajtottunk. Nagyobb, mint a teoriák, amiket felbuzdulásunkban felépítünk. Tagore szerint a szenvedés arra való, hogy próbára tegye az igazi lelki nagyságot. A lemondás nála — a lelki gazdagságnak igazi fokmérője, Tudatos és szeretetteljes lelkünk a legbiztosabb utmutató a világ tömkelegében. Nincs

hozzá fogható semmi más, ami annyira megnyugtató bennünket, mint éppen ez a lélek, amelyet örök fejlődésben a halál maga sem gátolhat, sőt csak újabb teret nyit számára a végtelen fejlődés szabad ösvényein. Ebben, a már e földön üdvözült lélekben érzés, gondolat, cselekedet mint jó testvérek önként kiegészítik és megértő örömmel támogatják egymást, mert tapasztalták és százszor és ezerszer áldották az Isten szent nevét a harmónikus életnek ama megbecsülhetetlen áldásaiért, amelyek az ő atyai szivéből fakadnak. Ez az a momentum, amikor a keresztény hit vezére és tanítómestere, az Ur Jézus, azt mondhatja vala (minden dogmai utógondolat nélkül): „Én és az Atya egy vagyunk.“ Ez az a benső világosság, amely nélkül minden külső fény csak pusztá csillogás, mely arra való, hogy vele eltakarjuk a belső ürességet. Céltalan csapongások utvesztőiből nem lidércfény fog kivezetni, hanem egy tiszta tükör, amelyben torzítás, avagy szépítés nélkül látjuk önmagunkat s önmagunkon az Isten képét, amelyre teremtettünk. Nézzétek, mint tündököl rajta az Örökkévaló képe, mint izzik rajta a megváltó szeretet tisztító sugárözöne, mint hajlik alá hozzánk egy boldog szív, hogy annak túlaradó örömeivel és teremtő erejével dobogjon a mi emberi szivünk is és mint felhangolt hárfá zengő idegei, adják vissza az örök teremtés soha nem szünő teljes dallamát, vívódásaink melódiáját, amelyet megértéssel és megnyugvással kísér visszatérő, meg-megújuló dominánsaival a láthatatlan művész isteni keze. Áldott a kéz, mely alkot. Áldott a szív, amely szeret. Áldott a lélek, amely magába foglal mindeneket. Áldott az az óra is, amelyet együtt töltöttünk Santiniketában, a boldogság, a lelki nyugalom derűs otthonában, ahol Rabindranath Tagore, az universalis elme, az egyetemes testvér barátságával, szívet-lelket andalító zenéjével, az örök harmóniával, máskor is szívesen lát bennünket. Most hát, a viszontlátásra!

Egyházfentartási Alap.

Alig mulik el nap anélkül, hogy hiveink egy vagy más alakban, kisebb-nagyobb összeg adományozásával, meg ne emlékeznének a mi örökös Alapunkról. Ennek a céljával mindenki tisztában van. Az állandó gyűjtést az ösztönös érzésen kívül a higgadt előrelátás is parancsolja. Mi ezzel a jövőt akarjuk biztosítani. S azt óhajjuk, hogy ebben a közös munkában és áldozattételben minden egyes hívünk, ha még olyan kicsiny, ha még olyan szegény is, — részt vegyen. Hadd ismétlődjen meg közöttünk is a szent legenda: a szegény asszony két fillére, amely a mi Mesterünk szemében többet ér, mint az arany-ezüst.

Lapunk zárlatig beérkezett összegeket hálással köszönjük:

Ünnepi gyűjtések — 919 ezer, Anonymus III. 500 ezer, Wahl Frigyesné Lázár Aranka 200 ezer, özv. Hettyey Ferencné (Badacsony), Klein Géza, Csákány Dávidné, Mrs. Crompton (Ausztrália) 100—100 ezer, Nemes Dénes (Deb-

recen) 90 ezer, Szekér Gyula 75 ezer, özv. Tóth Istvánné 60 ezer, Nagypénteki Vendégek 50 ezer, Marosi Lajos 26 ezer, Berde Lajos, dr. Koncz Lajosné (Csepel), dr. Gotthárd Sándor 25—25 ezer, özv. Rend Domonkosné (II.) Mechlovits Andor 20—20 ezer, Tóth József 16 ezer, Ujváry László (IV.), Gál Zsigmond (Makó), Uzoni János, Sternthal Barna, Kiss-Kovács Rudolf (II.), Bárdos Józsefné, dr. Borbély Gyula (Sajószentpéter), Csegezy László (Kaposvár II.) 10—10 ezer. G. J., özv. Szakács Károlyné (II.), Szentgyörgyi Árpád 5—5 ezer. Mult számunkban közölt nyugtázásnak egyik tételét így helyesbitjük: dr. László Albert (Pécs II.) 20 ezer. A római szám tévedésből kimaradt volt.

I.—VII. közlemény összege . . . 12.592,680 K

VIII. „ „ „ . . . 2.546,000 K

Együtt . . . 15.138,680 K

HIREK.

Prof. Foote Budapesten. Április 25-én (pénteken) este érkezett meg várt vendégünk, Prof. Henry W. Foote, az „Amerikai Unitárius Társulat“ titkárja, egyben teológiai tanár és író, akinek jövetelét már eióre hírül adtuk. Magyarországi utjának célja az volt, hogy az Amerikai Társulat fennállásának a jövő évben tartandó 100 éves jubileumán a magyarországi unitáriusok részvételét megbeszélje. Azonkívül az amerikai hitrokonok testvéri üdvözletét hozta nekünk. Ünnepeles fogadása az április 27-iki Istentisztelet után történt a templomban, ahol az egyházközség presbiteriuma nevében Józán Miklós püspöki vikárius, az Unitárius Nőszövetség nevében Buzogány Anna főv. tanárnő, a Nőszövetség elnöke, a Dávid Ferenc Ifjusági Egyesület nevében pedig Jancsi László alelnök üdvözölte. Aznap délután az ifjusági Istentiszteleten is résztvett, amikor a tanuló ifjuság és a gyermeksereg nevében egy angolul beszélő kisfiú, Kovácsi László, III. el. o. tanuló, köszöntötte angol nyelven. Este fél 6 órakor a Dávid Ferenc Egylet rendezett műsoros vallásos estélyt a templomban. Ez a vallásos estély a legsikerültebbek közé tartozik. A templomot zsufolásig betöltő előkelő közönség gyönyörködött a műsoros estély minden számában, amelynek fényét emelte az, hogy a Dávid Ferenc Egylet vendégül tisztelhetette ez alkalommal is, a szó igaz értelmében, nagyon kedves vendégünket, prof. Henry W. Foote urat. A műsor kiemelkedő pontjai voltak Percelné Kozma Flóra író-elnöki megnyitója, W. Reichenberger Olga énekművésznő gyönyörű énekszámai, Józán Miklós püspöki vikáriusnak „Tagore bölcselete“ című irodalmi értékű felolvasása, dr. Barzu Liviusz százados-hadbíró mindig szép orgonajátéka, a Tiboldi József karnagy vezetése mellett szerepelt Budapesti Székely Dalárda két énekszáma s végül prof. Foote válasza a D. F. E. üdvözletére. Azért hagytam amerikai vendégünket a végire, mert róla nem hallgathatom el azt, hogy ittartózkodása alatt megismert, őszinte, közvetlen egyénisége vonzóvá tette őt, de még rokonszenvesebbé

lett akkor, amikor az üdvözlésekre adott válaszaiból, mindegyre felcsillant az a nagy lelkesedés, amellyelők, az egész világ unitarizmusának gondját, szívükön hordozzák és az a széleskörű tájékozottság az erdélyi unitarizmustörténetéről, ami Dávid Ferencünk életéről, amelyben amerikai testvéreinknek irántunk való szeretete lobog. Itt említjük meg, hogy amerikai testvéreink jövő évi jubileumán Magyarországot Prof Foote meghívására Józán Miklós vikarius fogja képviselni.

Országos gyűjtésünkről egyik előző számunkban már megemlékeztünk. Most örömmel adjuk tudtára hűveinknek, hogy a gyűjtőívek lapunk e számával egyidőben elindultak, hogy felkeressék hűveinket, hogy felhívjanak minden igaz unitárius embert e kicsiny hazában arra, hogy lelkesedésével, buzgóságával és egyháza iránt érzett szeretetével álljon szolgálatába ennek az ügynek, amelynek célja a magyarországi unitárius élet fentartása és anyagi biztosítása. Fogadják tehát hűveink szeretettel a kibocsátott gyűjtőíveket s igyekezzék minél többet — mindenkitől, aki csak adni akar — gyűjteni.

Rev. dr. W. H. Drummond, a mi kedves angol hitrokunk világkörüli utjáról április 17.-én érkezett vissza feleségével együtt Angliába. Sokáig azonban nem pihen, mert május 24.-én már újránálunk lesz és pedig Szegeden, ahol aznap délelőtt a szegedi egyetem jogi fakultásának disz doktorává avatják viszonzásul és elismerésül annak a sok és nagy szolgálatnak, amit Rev. dr. W. H. Drummond a magyarságért s különösen szerencsétlen Erdélyünkért tett. *Másnap, május 25-én* Józán Miklós püspöki vikarius tart istentiszteletet urvacsora osztással szegedi hűveinknek. Előző napon pedig, vagyis szombat délután a Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület évzáró ünnepségén bibliát magyaráz.

Konfirmációi ünnepi Istentisztelet lesz budapesti templomunkban áldozócsütörtökön d. e. 11 órakor. Ez alkalommal az urvacsorával először élő növendékekre az áldást Rev. Dr. W. H. Drummond angol lelkész testvérünk adja.

Áldozócsütörtök előtti (május 28.) szerdán délután 3—5-ig kikerdezés a templomban.

Istentisztelet a rendőröknek. A budapesti államrendőrség unitárius tagjainak, április hó 17-én este 6 órakor tartotta az első Istentiszteletet Józán Miklós püspöki vikarius. János evangéliuma 13 rész 1—7 versei alapján a szolgálattételről tartott ez alkalommal bibliamagyarázatot, a szép számmal összegyűlt rendőröknek, akiket dr. Puskás rendőrfőtanácsos ur vezetett. Legközelebb május 15-én este 6 órakor tart Józán Miklós vikarius ismét istentiszteletet rendőr hűveinknek.

A Protestáns Diákmenza ünnepélyes megnyitása április 27-én déli 1 órakor történt mintegy 150 diák részvételével a Práter-utcai leánygimnáziumban, ahol akkori vendégünk prof. Foote ur is megjelent. Az ünnepélyen alkalmi beszédet tartott Pálmay Lenke tanítónő, képezdei igazgató, előimát dr. Ravasz László ref. püspök, utóimát Józán Miklós püspöki vikarius mondott. A prot. diákmenza céljaira újabb, az Unitárius Nőszövetség lelkes és fárads-

hatalan főtitkárja özv. Fábry Edéné urnő 2 gyűjtőívén 1.200.000 koronát gyűjtött.

A Budapesti Székely Dalárda május 29-én (áldozócsütörtökön) délután fél 6 órai kezdettel hangversenyt rendez a IV., Deák-téri evangélikus iskola dísztermében (bejárat Sütő-u. 1). A hangverseny keretében felolvas Jakab Ödön író és Rev. Dr. W. H. Daummond angol lelkész világkörüli utjáról számol be.

Az orosházi templom javára legutóbb adakoztak:

Józán Miklós Bpest	100.000 K
Jahl Nándorné „	3.000 K
Berde Lajos „	10.000 K
Péter János „	10.000 K

Összesen: 123.000 K

Márciusi számunkban

nyugtázott összeg: 222.000 K

Együtt: 345.000 K

Esperesi vizsgálatot tart Józán M. püsp. vikarius május 26-án Hódmezővásárhelyen és június 3-án Polgárdiban.

Kéll-Tauácsölés lesz budapesti egyházközségünkben június hó 1-én (vasárnap) délután 5 órakor. Ezt megelőzőleg május 30-án pénteken d. u. 5 órakor a Gazdasági Bizottság, május 31-én (szombaton) d. u. 5—6-ig a Hitéleti, 6—7-ig a Nevelésügyi Bizottság tart ülést a lelkészi irodában.

Vallástani-vizsgák ideje, az elemi iskolások részére június 15, a középiskolások számára június 22. A vizsgákat a templomban tartjuk, minden alkalommal 4—6-ig.

Pünkösd ünnepének mindkét napján június 8-án és 9-én is osztunk urvacsorát, a rendes istentiszteleti (11 óra) időben.

Ifjúsági Istentisztelet május 25-én délután 4 órakor.

Elhunytak Blaschnek Rezső gyógyszerész (81 éves) és Szegedi Árpád (58 éves), felső ipariskolai igazgató. A gyászoló családok bánatában őszinte szívvel részt veszünk!

„Kis biblia.“

Írta: Pap bácsi.

(Kiadja a Magyar Unitárius Nőszövetség. Ára 6000 K. Kapható a lelkészi irodában V., Koháry-u. 4. II.)

Józán Miklós püspöki vikarius az elemi iskola III. és IV. osztályának tanulói részére „Kis biblia“ címen megírta az ó és új-szövetség örökbecsű történeteit Könyve 3 részre oszlik. Az első részben ó-szövetségi történeteket, a második részben új-szövetségi történeteket, a harmadik részben pedig imákat és egyházi énekeket közöl.

Az ó-szövetségi történetek című részben ismerteti a zsidók történetéből mindazt, amiből a mai időkben is sok tanulságot lehet levonni. És azt a tanulságot igyekszik az olvasó és a tanuló lelki szemei elé idézni, rámutat arra egyszerű, kedves szavakban, amit ezekből a mesészerűen elmondott történetekből tanulhatunk. Nem az ujság, amit előad, hanem az, amint azt elmondja. Ha nagy paedagogiai érzéke a gyermeki lélek tisztaságának megóvása végett arra vezet,

hogya a bibliatanításon változtasson, úgy azt a változtatást meg is teszi. Így az „Édenkert“, „A testvérek“ című fejezetek leírásában és a tiz parancsolat felsorolása alkalmával. A történeteket röviden, meseszerűleg mondja el és a fősűyt a tanulság levezetésére fekteti. Különösen Jób életének leírása adott bő alkalmat a tanulságok levezetésére, ez a bibliának is egyik legszebb könyve. Az istenfélő ember példája áll előttünk örök időkre. Nem fejezhetem be az I. rész ismertetését anélkül, hogy ne ajánljam hitrokonaink figyelmébe, hiszen ez a 29 oldal kalauzul szolgálhat az ó testamentum olvasásához. A történeti könyvekről teljes egészét adott szeretett papunk az ó testamentumból és azt modern szellemben, de a régi idők szeretetével írta meg. Ugy az olvasónak, mint a tanulóknak csak öröme telhetik abban, hogy ilyen formában ismerteli meg a Biblia ó testamentumi történeti könyveit.

(Folyt. kőv.)

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCSFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket, továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, mafracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Támogassátok

dr. Gálffy Gábor személyes vezetése alatt álló

„Cyklop Cipőüzemet“

VII., Telep-utca 9. szám.

ahol jutányos áron mérték után készülnek az elegáns, tartós férfi és női

cipőkülönlegességek.

Feltétlen garanciát nyújt Chic és izlés tekintetében a munkavezetést ellátó intellektuellek, jogi, technikai és paedagogiai végzettsége.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapított 1859. évben.

Szővetek, mosóárak, selymek, bélés és vászonárak, női-, férfi-, és gyermek-fehérnemű, kész felöltők és blouzok legjutányosabb bevásárlási forrása

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Ujpest, Lőrinc-utca 49.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON
SZÁM:
180-53.

KARTAL TESTVÉREK

Sürgöncim
KARTALOK
Budapest

műszaki kereskedők

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.

Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek.

Javítást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum Körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefon
186-87. alakult új vállalat 186-87.

Szakmunkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Szolga Miklós

ÉRTÉKPAPIRKERESKEDŐ

V., Bálvány-utca 21. I. 14.

Hitrokonoknak értékpapír vételeit és eladásait a legkedvezőbb feltételek mellett bonyolítja le.

Telefon: 199-71.

Hivatalos órák: d. e. 9-1-ig, d. u. 5-7-ig.